והא ר' עקיבא מר' יהושע גמיר לה והתניא כשחלה ר' אליעזר נכנסו ר' עקיבא וחביריו לבקרו, הוא יושב בקינוף שלו והן יושבין בטרקלין שלו, ואותו היום ע"ש היה ונכנס הורקנוס בנו לחלוץ תפליו, גער בו ויצא בנזיפה אמר להן לחביריו כמדומה אני שדעתו של אבא נטרפה, אמר להן דעתו (א) ודעת אמו נטרפה, היאך מניחין איסור סקילה ועוסקין באיסור שבות! כיון שראו חכמים שדעתו מיושבת עליו נכנסו וישבו לפניו מרחוק ד' אמות, א"ל למה באתם? א"ל ללמוד תורה באנו, א"ל ועד עכשיו למה לא באתם? א"ל לא היה לנו פנאי, אמר להן תמיה אני אם ימותו מיתת עצמן, אמר לו ר' עקיבא שלי מהו? אמר לו שלך קשה משלהן, נטל שתי זרועותיו והניחן על לבו אמר אוי לכם שתי זרועותיי שהן כשתי ספרי תורה שנגללין, הרבה תורה למדתי והרבה תורה לימדתי: הרבה תורה למדתי ולא חסרתי מרבותי אפילו ככלב המלקק מן הים, הרבה תורה לימדתי ולא חסרוני תלמידי אלא כמכחול בשפופרת, ולא עוד אלא שאני שונה שלש מאות הלכות בבהרת עזה ולא היה אדם ששואלני בהן דבר מעולם, ולא עוד אלא שאני שונה שלש מאות הלכות ואמרי לה שלשת אלפים הלכות בנטיעת קשואין ולא היה אדם שואלני בהן דבר מעולם חוץ מעקיבא בן יוסף, פעם אחת אני והוא מהלכין היינו בדרך אמר לי רבי למדני בנטיעת קשואין אמרתי דבר אחד נתמלאה כל השדה קשואין, אמר לי רבי למדתני נטיעתן, למדני עקירתן אמרתי דבר אחד נתקבצו כולן למקום אחד, אמרו לו הכדור *והאמום והקמיע וצרור המרגליות ומשקולת קטנה מהו? אמר להן הן טמאין, וטהרתן במה שהן, *מנעל שעל גבי האמום מהו? אמר להן הוא טהור, ויצאה נשמתו בטהרה, עמד רבי יהושע על רגליו ואמר הותר הנדר, הותר הנדר, למוצאי שבת פגע בו רבי עקיבא מן קיסרי ללוד היה מכה בבשרו עד שדמו שותת לארץ פתח עליו בשורה ואמר °אבי אבי רכב ישראל ופרשיו הרבה מעות יש לי ואין לי שולחני להרצותן אלמא מרבי אליעזר גמרה? גמרה מרבי אליעזר ולא סברה, הדר גמרה מרבי יהושע ואסברה ניהליה, היכי עביד הכי והאנן תנן העושה מעשה חייב? להתלמד שאני *דאמר מר °לא תלמד לעשות לעשות אי אתה למד אבל אתה למד להבין ולהורות:

הדרן עלך ארבע מיתות

רש"י

וסא· מילתא דלקיטת קשואין: **ר"ע מר' יהושע גמר לה·** בתמיה: **קינוף·** ארבעה עמודים וכילה פרוסה עליהם כדאמרי' בסוכה (דף י'): **לחלוץ תפליו·** של אביו °דקסבר שבת לאו זמן תפלין הוא ואסור להניחן שמא יצא בהן לרשות הרבים: **שדעתו של אבא נטרפה·** וקרוב הוא למות שאילו היתה דעתו מיושבת היה חולץ תפליו: **איסור סקילה·** הדלקת הנר והטמנת חמין ועוסקין בדבר שאינו אלא איסור שבות דמניח תפלין בשבת אין כאן איסור מלאכה ואפילו יצא לרשות הרבים דהא דרך מלבוש הוא ותכשיטין הוא לו בחול: **ברחוק ארבע אמות·** מפני הנדוי שברכוהו במחלוקת תנורו של עכנאי בבבא מציעא (דף נט:): **שלו מהו·** במה תהא מיתתו: **שלך קשה משלהן·** מפני שלבך פתוח כאולם ואילו שמשתני היית למד תורה הרבה: **נטל·** ר"א שתי זרועותיו: **שנגללין·** כשגוללין ספר תורה והכתב מכוסה כך תתעלם ותתכסה תורה שבלבי כשאמות לפי שלא שמשוני ולמדו ממני: **ולא חסרתי מרבותי ככלב המלקק מן הים·** לפי חכמתם שהיתה גדולה אין למודי עולה לחסרם ולקבל מהם חכמה [א] אלא מעט ככלב המלקק מן הים וכן תלמידי לא חסרוני ולא קבלו מחכמתי לחסר את יתרון חכמתי מהם [ב] אפי' כמו שמחסר המכחול בשפופרת בטבול אחד*: **ולא חסרתי·** כלומר לא חסרתים מחכמתם ממה שהיו מתחילה גדולים יותר ממני וגם עתה גדולים הם ממני לפי שלא למדתי מחכמתם כי אם מעט מהם: **שפופרת·** קנה שנותנין בה *כחול קיסם של עץ, או של כסף שתוחבין מכחול בתוכו ומטבלו בכחול ומוליכו: **בבהרת עזה·** בהלכות מראות נגעים: **בנטיעת קשואים.** הלכות מיני כשפים שעל ידיהם נתמלא כל השדה קשואים: **אמרו לו הכדור והאימום וכו'·** כדור פלוט"ה מחופה עור ומלאה מתוכו צמר של איל בדוחק וכן אימום שלהם של עור היה כעין מנעל וממולא מתוכו שער ופיו תפור ובו היו עושין המנעלים כמו שעושין הרלעטין שלנו בדפוס של עץ: **הקמיע·** של עור וממולא מתוכו ותולהו בצואר לנוי: **משקולת קטנה·** כעין אונקיא שעושין מעופרת ומחפין אותה בעור כדי שלא תחסר אבל משקולת גדולה אין דרכה לחפותה בעור: **וצרור המרגלים·** תופרין המרגלית בעור ותולין אותו בצואר בהמה לרפואה: **מהו·** לפי שנחלקו בהלו רבי אליעזר וחכמים בסדר טהרות (כלים פכ"ג) וחכמים אומרים אין מקבלין טומאה לפי שכלי עור אין מקבל טומאה אלא אם כן יש לו בית קיבול דהא איתקש לשק והני הואיל וקבולן נעשית למלאותן מלוי בתוכו עולמית לא שמיה קבול *ורבי אליעזר אומר מקבל טומאה דבית קיבול העשוי למלאות שמיה קבול, ועוד נחלקו בכדור ובאימום שנקרעו ונראה חלל שלהם דמודו רבנן דמקבלי טומאה דהא איכא בית קיבול, ופליגי לענין טבילה שחכ"א מה שבתוכו חוצץ ור' אליעזר אומר מה שבתוכו אינו חוצץ דכולי חד כלי הוא, ובשעת פטירתו היו רוצין לידע אם חזר בו ושאלוהו מה אתה אומר באותן שני המחלוקות אמר להם טמאים אפילו שלמים והטומאה נוגעת מבחוץ: **וטהרתן במה שהן·** כלומר אם נקרעו שחכמים מודים שמקבלין טומאה וחלוקין עלי לומר שהמלוי חוצץ, ועומד אני בדברי שהמלוי אינו חוצץ שמטבילין כמות שהן: **מנעל שעל גבי אימום מהו·** שאף בו נחלקו בתוספתא *דטהרות *חכמים אומרין הואיל ואינו מחוסר מלאכה הצריכה אומן שהדיוט יכול לסלקו מעל האימום, כבר שם כלי עליו וטמא ור"א מטהר שעדיין לא נגמרה מלאכתו: **הותר הנדר·** שברכוהו: **בין קסרי ללוד·** שהיו נושאין את מטתו מקסרי ללוד: **פתח עליו בשורה·** שהיו עושין שורה סביבות המטה להספד: **הרבה מעות יש לי·** להחליף: **ואין לי שולחני להרצותן·** כלומר הרבה שאלות יש לי לשאול ואין למי לשאול: **היכי עביד·** רבי אליעזר הכי שעשה מעשה בנטיעת קשואין: **להתלמד·** בהם ר"ע הוא דעבד ר' אליעזר:

הדרן עלך ארבע מיתות

תוספות

לחלוץ תפלין· פ"ה של ר' אליעזר אע"ג דלא היה ר"א זז ממקום אחד קרי ליה איסור שבות דכל *שאסרו חכמים לצאת בו לרשות הרבים אסור לצאת בו לחצר וה"ה אפי' יושב במקום א' אסור: **היאך** מניחין איסור סקילה· משמע במדליקין ואחר כך חולצין וקשה דבפרק במה מדליקין (שבת דף לד. ושם) משמע איפכא דתניא שלישית להדליק את הנר דברי רבי נתן, ר' יהודה אומר שלישית לחלוץ תפלין ופ"ה התם ומדליק ברביעית ואין לומר ומדליק בשניה מדקאמר התם בתר הכי שניה להדליק כמאן לא כר' נתן ולא כרבי יהודה הנשיא וגם אין לומר שמדליק בשלישית וה"ק שלישית אף לחלוץ תפלין ולעולם מדליק ברישא מדקאמר התם שלישית להדליק ומוקי לה כרבי נתן ולא כרבי יהודה הנשיא, ועוד קשה אטו הורקנוס לא ידע מנהגו? וי"ל דודאי תפלין ברישא אלא שבאותה שעה איחרו להדליק מפני שהיו טרודין בחוליו ולכך היה נוטר בו: **וטהרתן** במה שהן· פ"ה דנחלקו לענין טבילה בנקרעו אי חוצץ מה שבתוכו או לא ובהדיא לא אשכחן פלוגתא אלא בפ' כ"ג דכלים תנן הכדור והאימום והקמיע והתפילין שנקרעו הנוגע בהן טמא במה שבתוכו טהור אלמא אין תוכו חשוב חיבור ותניא בתוספתא ר' יהושע ב"ק אומר משום ר' אליעזר אף מטבילין כמו שהן אלמא מדלא חייץ בטבילה ש"מ דהוי חיבור: **היה** מכה בבשרו· ומשום שרט לנפש (ויקרא יט) ליכא, דמשום כבוד תורה קעביד, כדאמר הרבה מעות יש לי ואין לי שולחני להרצותן*:

הדרן עלך ארבע מיתות

הגהות הב"ח

(א) גמ' דעתו מיושבת ודעת אמו נטרפה:

[שבת דף סד:]

נושא
מפגש בין חכ' ור"א

גליון הש"ס

רש"י ד"ה לחלוץ תפליו וכו' דקסבר שבת לאו זמן תפלין. עי' מג"א סי' ל"א ס"ק יח: שם ד"ה משקלות קטנה וכו' לחפותה בעור. עיין ב"ב דף פ"ט ע"ב תוספות ד"ה ולא:

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] רש"י ד"ה ולא חסרתי מרבותי וכו' ולקבל מהם חכמה אלא. מלת אלא נמחק ונ"ב צ"ל אפי': [ב] בא"ד יתרון חכמתי מהם אפי'. מלת אפילו נמחק ונ"ב צ"ל אלא:

[וע"ע תוס' יבמות ג: ד"ה דאמר רחמנא]

[צ"ל והאמום וכן בכ"מ המוכר כאן בגמ' וברש"י ובתוס' אימום בס' צ"ל במ"ס וכן בערוך איתא אימום במ"ס וכ"ה במשנה דכלים]

[ע' תוס' סוכה יב: ד"ה מהו דתימא וכו' מה שהשיגו אפירש"י דהכא]

[והא דהביא רש"י מתוספתא דוקא ולא ממשנה מפורשת בכלים פכ"ו מ"ד ומייתי לה הש"ס בשבת דף קמא. פלוגתא דר' אליעזר וחכמים ע"ש מלוא לייש"ב]

מבנה
"ולא עוד"

מבנה ◇
שאלות
שאלו
לא בזמן
טומאת
כלים

מכחול

כלים פכ"ג מ"א ע"ש [תוספתא כ"ה מ"ד] שבת קמא.

מ"ב ב

דברים יח

[ר"ה כד: שבת עה. ע"ז יח. ודף מג:]

[כלים כ"ב פ"ד ועי"ש]